

ТЕМА:

«Тиха» слава Сумщини

ДЕВІЗ:

*Є бажання – будуть можливості,
Будуть дії – з'явиться результат.*

У професійній музичній культурі є багато імен уславлених українських композиторів відомих усьому світу. Їх твори складають величний, гідний пласт національного музичного спадку. Кожне нове покоління музикантів звертається до цих добутків, вважаючи їх довершеними та повчальними. Але в будь-яку добу існували і композитори-любители, які були не менш віддані музиці й склали музичні твори, не претендуючи на виключну популярність чи на велике коло слухачів.

На музичних обрядах Сумщини до таких митців належав один із самодіяльних композиторів області, член Національної спілки журналістів України – Микола Миколайович Петренко (1939-2014). Він відбувся як викладач, поет, оповідач-дослідник, композитор-любитель. Хоча професійна діяльність Миколи Миколайовича не була пов'язана з музикою, але любов до неї він проніс крізь усе життя.

Наше знайомство з творчою спадщиною М.М. Петренка трапилась випадково, коли черговий раз завітавши до бібліотеки Сумського фахового коледжу мистецтв і культури імені Д.С. Бортнянського, на одній з виставкових полиць я побачила невеличкі книжечки у м'яких палітурках. Відкрила навмання сторінку, почала читати й захопилась: «Далека тепла осінь 1943 року. Війна ще триває, але Суми вже визволені. Вечорами попід дворами на нашій Добровільській околиці збираються дівчата. «О, вже миколаївські дівки заспівали», - озивався мій дідусь. «А, чому миколаївські?» - запитував я. «А тому, що ще за царя Миколая народилися». Тобто до революції. То було моє перше спілкування з мистецтвом. Я пам'ятаю пісні, що співалися тоді: «Поза гаєм зелененьким», «На городі верба рясна», «Їхали козаки з Дону та додому», «Розпрягайте, хлопці коні», «Місяць на небі, зіроньки сяють», «Туман яром, туман долиною», «Ой хмелю, мій хмелю» та інші... . Пісня «Розпрягайте, хлопці коні» мені здавалася дуже давньою. Я гадав що автор її, як і більшості старовинних народних пісень, невідомий. І раптом, у 1992 році дізнався, що автор пісні Дмитро Євменович Балацький був моїм сучасником і помер у 1981 році в Полтаві»

Так починалася одна із статей, в якій розповідалось про створення пісні. Крім цієї історії автор написав багато інших, в яких розкривались невідомі, для музично необізнаних читачів, сторінки музичного мистецтва. Наразі вони були надруковані в інших книжках, а з часом ці книжки із власноручним автографом автора до бібліотеки коледжу передала знайома М. Петренка. Прочитана розповідь дуже заінтригувала і зацікавила своєю щирістю і безпосередністю. Захотілося більше дізнатись про автора .

Народився Микола Миколайович в Сумах, у співочому районі вулиці Добровільній, у родині, де дуже любили співати і знали багато пісень. Природно, це справило великий вплив на схильності хлопчика. Маючи дзвінкий голос і прекрасні музичні здібності, він, навчаючись в школі вже з восьми років почав співати в хорі. Восени 1949 року, у 10-річному віці Микола переступив поріг Палацу піонерів, (зараз – Палац дітей та юнацтва), де його прийняли солістом дитячої капели бандуристів. Коли після мутації голосу в Петренка «прорізався» пристойний тенор, Євген Молчанов – музичний керівник в середній чоловічій школі №1, запропонував юнаку допомогу. Учитель розучував з Миколою народні пісні, які він виконував на шкільних святах. Серед них – «Ой зійди, зійди, ясен місяцю», «Дивлюсь я на небо», «Скажи мені правду, мій добрий козаче» та інші.

Крім співу, Микола Миколайович грав на бандурі. Все життя він мріяв грати на фортепіано, але ця мрія не здійнилась. Юнак з прекрасним музичним слухом, смаком і голосом, мав і інші здібності. Закінчивши середню школу зі срібною медаллю в 1956 році, Микола поступив до Сумського педагогічного інституту імені А. С. Макаренка на фізико-математичний факультет. Це свідчить про багатогранність таланту юнака. Але і в студентські роки М. Петренко не залишив свого захоплення музикою. Він приймав участь в самодіяльності інституту та виступав як соліст-вокаліст. Маючи ліричний тенор великого діапазону Микола Миколайович співав на інститутській сцені українські народні пісні, російські романси, італійські народні пісні, оперні арії. На роки навчання припав пік співацької творчості Петренка. Отримавши диплом, з 1961 року Микола працював викладачем математики, фізики та

креслення в Роменській школі-інтернаті. Тут він виступав не тільки як співак, а і танцюрист.

Можливо згодом цей голос пролунав би десь на оперній сцені або в концертному залі (згадаємо історію сходження на оперний Олімп Анатолія Солов'яненка або Євгенії Мірошниченко). Але в 1962 році юнака призвали до лав Радянської Армії в стратегічні ракетні війська. Одного разу під час навчально-тренувального заняття, хтось із офіцерів помилково натиснув кнопку – подавання концентрованої азотної кислоти (чого аж ніяк не повинно було бути!!!). Пара азотної кислоти потрапила до приміщення солдатів, де знаходився і Микола. Наслідки – вражаючі: обпалені бронхи, легені, навік зіпсовані голосові зв'язки... Постраждав не тільки діапазон, а й тембр, який нагадував слухачам тембр відомого українського співака Костянтина Огнєвого. Як соліст Микола на сцену більше не вийшов. Спеціальними вправами він зумів відновити у себе верхні ноти «соль» і навіть «ля» першої октави, що дало йому можливість співати в академічних хорах до 68 років.

Після армії М. Петренко повернувся до Сум, де продовжив працювати в школі викладачем фізики та астрономії. Микола Миколайович був людиною дуже допитливою і обізнаною, прагнув довести свою думку до багатьох людей. Це спонукало його до написання статей у місцевій пресі, зокрема у обласній газеті «Ярмарок». Завдяки активній літературній діяльності, через деякий час він був прийнятий до Національної спілки журналістів України. Як людина імпульсивна, Петренко міг вибухнути, коли треба було відстоювати свої погляди. Але друзі, товариші по роботі та учні його поважали. З деякими з них Микола дружив до останніх своїх днів.

Весь вільний час вчитель точних наук віддавав мистецтву, музиці. М. Петренко співав у народному камерному хорі Дому культури СНВО імені М. В. Фрунзе та в хорі музичного училища (нині Сумський фаховий коледж культури і мистецтв ім. Д.С. Бортнянського). Зі спогадів Євгена Карпенка, хорошого товариша М. Петренка, який прийняв його до хорової капели ДК: «Переді мною опинився невисокий чоловік з круглим обличчям, який сором'язливо опускав очі під великими окулярами. Петренко розповів, що він у

свій час співав у капелі заводу «Електрон» та має досвід хорового співу. Ця людина викликала повагу і довіру. Я не тільки прийняв його до хору, а й допустив до найближчого концерту. Партії він вивчав досить швидко, інтонував добре, хоча сильного голосу не мав».

Загалом коло музичних зацікавлень Миколи Миколайовича було досить різноманітним. Він не тільки співав, а й писав статті про музику, які згодом були видані у цікавих за змістом збірках: «Зустрічі з шедеврами. Розповіді про творців» (у двох частинах), «Старовинні російські романси. Розповіді про творців», «Українські народні пісні. Розповіді про творців». В цих публікаціях подані думки-досліди М. Петренка про життя відомих композиторів, виконавців, історії виникнення народних пісень чи романсів. Фактологічний матеріал про авторів музики чи слів, їхніх друзів чи слів, перемежається власними спогадами у формі невимушеної бесіди і сприймається дуже легко. Читач навіть не помічає, як «гортає» ці історії одну за одною.

Можна впевнено стверджувати, що створення музики у Миколи Миколайовича значною мірою було зумовлено / стимульовано його поетичною творчістю (Петренко був відомий як хороший поет). Любов до музики і слова злилися в одне ціле та втілились у вокальні композиції. Як композитор, він брав тексти не тільки власних віршів, а й звертався до поезії Д. Павличка, О. Пушкіна, М. Лермонтова, М. Славинського, П. Тичини та ін. Розкриваючи у своїх романсах поетичні задуми інших поетів, він обирав близькі йому теми.

Петренка-композитора найбільше хвилювали теми кохання, образи Батьківщини, рідної природи, - все, чого людина торкається й переживає впродовж життя. Всього ним було написано шість зошитів пісень та романсів, твори з яких нерідко звучали у концертах нашого міста та в передачах обласного радіо.

З музикою пов'язаний ще один вид літературної діяльності М. Петренка – робота над лібрето оперних творів. Непереборна любов Миколи Миколайовича до музики підштовхнула його до створення перекладу тексту улюбленої ним опери Дж. Верді «Набуко» з італійської на українську мову. Він є також автором лібрето дитячої опери «Чарівне люстерко» (музика Є. Карпенка).

Всі творчі здобутки Миколи Миколайовича Петренка – співака, поета, журналіста-дослідника, композитора, викладача точних наук, - могли з'явитись лише за умови безмежної відданості мистецтву, без якого він не уявляв своє життя. А такі митці рівнозначно з «геніями» потребують уваги та оцінки суспільства.

Список використаних джерел

1. Петренко М. Зустрічі з шедеврами. Розповіді про творців. Ч. 1. Суми, 2009. 105 с.
2. Петренко М. Зустрічі з шедеврами. Розповіді про творців. Ч. 2. Суми, 2011. 112 с.
3. Петренко М. Зустрічі з шедеврами. Розповіді про творців. Ч. 3. Суми, 2013. 100 с.
4. Петренко М. Пісні та романси. В 6-ти зош. Зош. I. В житті ще втрачено не все; Зош. II. Твоїми очима любов говорила; Зош. III. Прийли до мене в сон; Зош IV. Спасибі за те, що ти є; Зош. V. Небо, вода, білосніжні лілеї; Зош. VI. Я більше не жду. Суми, 2002-2008.
5. Петренко М. Старовинні російські романси. Розповіді про творців. Суми, 2012. 300 с.
6. Петренко М. Українські народні пісні. Розповіді про творців. Суми, 2008. 188 с.